

Asia: VN/20307/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä työkyvyttömyyseläkkeen ja työansioden yhteensovittamista koskevaksi lainsäädännöksi (ns. joustomalli)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kynnys ry katsoo, että esitysluonnos vie kohti kannustavampaa työelämää ja joustomalli on toki parannus nykyiseen järjestelmään nähden. Esityksellä helpotettaisiin joustavampaa eläkkeen ja tulojen yhteensovittamista, vähennettäisiin kannustinloukkuja sekä lisättäisiin osatyökykyisten osallistumista työelämään, sillä malli mahdollistaisi mm. työajan hetkelliset nostot ja siitä johtuvat vanhan mallin mukaiset ajoittaiset ansaintarajan ylitykset. Tällöin mahdollistetaan myös työajan noston kokeilu ilman tulojen menetyksiä. Vuositasoinen joustosumma helpottaa myös seurannan byrokratiaa. Esityksessä hyvää on myös se, että jatkossa omaishoidon tuen hoitopalkkiota ei huomioida yhteensovituksessa ja ammatillisen kuntoutuksen aikana tulojen ansaitseminen helpottuu.

Esityksessä on kuitenkin muutama ongelmakohta.

Esitetty joustosumma on liian alhainen, jolloin ei mahdollisteta suurta työajan lisäämistä pidemmäksi ajaksi, mikä olisi edellytys esimerkiksi sille, että henkilö voisi turvallisesti kokeilla siirtymistä työkyvyttömyyseläkkeeltä kokonaan työhön. Osatyökyvyttömyyseläkettä saaville voi ansioraja tulla vastaan esimerkiksi tulojen noustessa, vaikka työaika ei olisikaan muuttunut. Tällöin työaika olisi vähennettävä tulojen noustessa. Tämä heikentää myös uralla etenemistä, mikä edellyttäisi tasaista nousua. Valintaa uralla etenemisessä ei usein tehdä isoissa hyppäyksissä, vaan työaika ja ansioita nostetaan pikkuhiljaa. Myös YK:n vammaisyleissopimus edellyttää, että vammaisen henkilö voi edetä urallaan kaikissa työuran vaiheissa ja lakiuudistusten tulisi tukea tätä tavoitetta.

Vaikka malli ei luo jyrkkää muutosta eläkeoikeuteen ja takaisinperintäkin koskee vain joustosumman ylitystä, eläkeoikeus katkeaa kuitenkin liian nopeasti eli vuoden yhtämittaisen ylityksen jälkeen.

Esitetty 12 kuukauden raja on liian lyhyt ja pysyvän lakkautumisen sijaan tulisi tehdä tilapäinen keskeytys. Raja ei myöskään ole yhdenvertainen verraten työeläkkeen saajiin, joten rajaa tulisi korottaa vähintään 24 kuukauteen. On otettava huomioon, että eläkeoikeuden katkeaminen aiheuttaa tyypillisesti kohtuuttoman nopean tulojen muutoksen suhteessa tulojen kehityksestä saatavaan hyötyyn. Tämä on erityisen haasteellista niillä henkilöillä, joilla työkyky vaihtelee. Eläkeoikeuden katkeamisen sijaan olisi kannatettavampaa tehdä eläkkeen keskeytys ja tällöinkin järjestelmän tulisi mahdollistaa eläkkeen nopea palautus, jos henkilön tulot laskevat.

On otettava huomioon, että työkyvyttömyyteen perustuvaa eläkettä voidaan maksaa myös työtapaturma-, sotilastapaturma-, liikennevakuutus- ja potilasvakuutusjärjestelmistä. Tämä esitys ei koske näitä järjestelmiä. Sääntely pitäisi kuitenkin ulottaa myös niihin. Esimerkiksi kannustinloukussa ovat liikennevakuutuksesta korvauksia saavat, joiden ansionmenetykskorvaukset tai eläkkeet perustuvat täyden korvauksen periaatteelle eli he saavat eläkettä lähtökohtaisesti sen verran kuin heidän ammattinsa mukainen tulotaso olisi. Jos he tekevät vähänkin ansiotyötä, vakuutusyhtiö saattaa katsoa heidän olevan työkykyisiä ja pudottaa eläkkeen suoraan pois. Tästä puuttuu lähes kokonaan kannuste työntekoon.

Kynnys ry haluaa kuitenkin todeta, että olennaisinta ei ole eläkkeestä eroon pääseminen, vaan työntekoon kannustaminen ja tämän pitäisi olla keskeisintä. Parhaiten työntekoon kannustava olisi malli, jossa esim. kansaneläke säilyisi aina työansioista riippumatta (samalla tavalla kuin kansaneläkelain 12 § 4 momentin mukaisesti pysyvästi sokeilla ja liikuntakyvyttömillä). Vammaisen tai työkyvytön henkilö on joka tapauksessa aina työmarkkinoilla heikommassa asemassa, sillä hän ei voi valita ammattiaan tai alaansa vapaasti sekä palkkatasokin jää monesti alhaisemmaksi. Tämä lisäisi yhdenvertaisuutta ja poistaisi byrokratiaa.

Huomautamme, että YK:n vammaissopimusta ei ole esityksessä riittävästi huomioitu ja vammaisvaikutusten arviointia tehty.

Heini Annina
Kynnys ry